

21. Демський Е.Ф. Гуманізація відповідальності та механізми її реалізації: матеріальні та процесуальні засади [Електронний ресурс] / Е.Ф. Демський // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(II). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vznu/Jur/2012_1_2/077-80.pdf.

22. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг" від 22.09.2011, N 3795-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3795-17>

23. Висновок на Пропозиції Президента України до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг" (реєстр. № 7351 від 29.07.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38992.

24. Калетнік Ігор: Контрабанди в Україні стало менше. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://customs.uz.ua/news/ihor-kajjetnik-kontrabandyv-ukrajini-stalo-menshe>.

25. Кальман О. Що протиставити злочинності? [Електронний ресурс] / О. Кальман // "Дзеркало тижня". – №8, 07 березня 2009 р. – Режим доступу: http://dt.ua/LAW/scho_protistaviti_zlochinnosti-56326.html

26. Данилевська Ю.О. Кримінальна відповідальність за контрабанду крізь призму законодавчих змін [Електронний ресурс] / Ю.О. Данилевська // Часопис Академії адвокатури України – №14 (1'2012). – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ChaaU/2012-1/12dyopzz.pdf>.

27. Попович В.М., Дацюк В.Б. Гуманізація кримінального законодавства України: проблеми, виклики та загрози [Електронний ресурс] / В.М. Попович, В.Б. Дацюк // Держава і право. – 2012. – Випуск №56. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/dip/2012_56/01_076.pdf

28. Васильєв А.А., Пироженко О.С. Про деякі проблеми застосування кримінального покарання у виді штрафу: аналіз законодавчих новел / А.А. Васильєв, О.С. Пироженко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – № 1 (13) – С. 74-83.

29. Зауваження до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності та службової діяльності)" (реєстраційний № 9221 від 27.09.2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=41271.

УДК 351.76

**ПОНЯТТЯ ПРОСТУПКУ
В.Г. Гриценко У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Стаття присвячена дослідженню проблеми визначення терміну "проступок у сфері господарювання" у законодавстві України. Розглянуто співвідношення понять "господарювання" та "господарська діяльність".

Ключові слова: господарювання, господарська діяльність, сфера господарювання, термінологія, проступки у сфері господарювання.

Стаття посвячена дослідженню проблеми визначення терміна "проступок в сфері господарювання" в законодавстві України. Розглянуто співвідношення понять "господарювання" і "господарська діяльність".

Ключевые слова: хозяйствование, хозяйственная деятельность, сфера хозяйствования, терминология, проступки в сфере хозяйствования.

The article deals with the problem of definition "fault in the sphere of management" in the legislation of Ukraine. It is considered some relations between the terms "economic management" and "economic activity".

Key words: economic management, economic activity, sphere of management, terminology, misdemeanors in the sphere of management.

Сьогодні в Україні проблема економічної безпеки держави займає одне з основних напрямків діяльності органів державної влади. У зв'язку з радикальними реформами економічна ситуація в Україні носить досить змінний та нестійкий характер, що сприяє виникненню нових видів проступків та правопорушень у сфері господарювання.

Світовий досвід свідчить, що однією з вагомих небезпек для функціонування економіки будь-якої держави є саме злочини у сфері господарської діяльності. Зазначимо, що в Україні, після здобуття незалежності і активного реформування економіки, ці види злочинів суттєво зросли. Прийняття Кримінального кодексу України від 1 вересня 2001 року в якому було виділено окремий розділ Особливої частини "Злочини у сфері господарської діяльності" не зупинило зростання економічної злочинності. Економіка явище динамічне та змінне (наприклад провадження кредитних карток, введення електронних розрахунків тощо), а отже економічна злочинність постійно змінюється, пристосовується до сучасних умов, чим спричиняє значну шкоду економічній безпеці держави.

Відомо, що основними детермінантами злочинності є девіантна поведінка, адміністративні правопорушення та проступки. Проте аналіз нормативно-правових актів, фахової та наукової літератури свідчить, що, порівняно зі злочинами такого спрямування, саме таким "незначним" аспектам приділено досить мало уваги. Крім того можемо констатувати, що понятійний апарат у досліджуваній сфері є недосконалим та має суттєві прогалини. У зв'язку з цим проблеми визначення терміну "проступок у сфері господарювання" є актуальними та потребують вирішення.

Слід зазначити, що окремі питання дослідження поняття "проступок" розглядали такі відомі вчені-адміністративісти як В.Б. Авер'янов, М.І. Ануфрієв, Н.О. Армаш, О.М. Бандурка, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, А.Т. Комзюк, Т.О. Коломоєць, В.П. Петков, С.В. Петков, О.П. Рябченко, О.Н. Ярмиш та інші.

Питанням вирішення проблем боротьби зі злочинністю у сфері господарської діяльності присвячені праці, переважно, вчених криміналістів Ю.Д. Блувштейна, А.Ф. Волобуєва, В.В. Голіна, А.Ф. Зелінського, К.Є. Ігошева, О.М. Литвак, М.І. Мельник, М.І. Хавронюка та інші.

Проблеми проступків у сфері господарювання у своїх працях розглядали такі відомі економісти, як С.В. Бардаш, М.Т. Білуха, Л.М. Крамаровский, В.М. Митрофанов, А.Ю. Редько та інші.

Вказані дослідники прямо чи опосередковано пропонували різні шляхи вирішення проблем у зазначеній сфері, проте вони достатньою мірою не розкрили проблему визначення терміну "проступок у сфері господарювання".

Метою статті є дослідження проблемного питання визначення терміну "проступок у сфері господарювання", що передбачає формулювання авторського визначення, а також аналіз його основних складових та ознак.

На економічну безпеку держави досить негативно вплинула соціально-економічна криза, яка, як вважають деякі науковці, продовжує своє існування до сьогодні. Зі станом економіки та способів здійснення реформ в країні безпосередньо пов'язані рівень і тенденції проступків у сфері господарювання. Протидія проступкам у зазначеній сфері займає важливе місце в системі забезпечення економічної безпеки країни. Реальну загрозу для економічної безпеки держави, без якої неможливе надійне існування і стійкий розвиток країни, являють собою динаміка зростання проступків у сфері господарювання.

Вважаємо, що одним із шляхів вирішення проблем протидії проступкам у сфері господарювання є вдосконалення та уніфікація понятійного апарату, що, зокрема, зумовлює необхідність законодавчого визначення терміну "проступок у сфері господарювання". Необхідно зазначити, що категорія "проступки" є об'єктом дослідження багатьох наук – філософії, економіки, юриспруденції тощо, що підкреслює, наскільки це складне та багатоаспектне явище.

На нашу думку, для більш повного визначення зазначеного терміну необхідно розглянути основні його складові – поняття "проступок" та "господарювання".

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови "проступок" це вчинок, що порушує які-небудь норми, правила поведінки, загальноприйнятий порядок; провина [1, С. 1179]. У іншій довідковій літературі зазначено, "проступок – це протиправна поведінка, що тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову чи адміністративну відповідальність [2, С. 233]. Подібне визначення зустрічаємо й у Тлумачному словнику російської мови С.І. Ожегова, який, крім цього, визначає проступок як порушення правил поведінки, провину [3].

Законодавець у статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) надає визначення терміну "проступок", але

ототожнює його із адміністративним правопорушенням: "визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність" [4].

Учені, що працюють у цій сфері, все більше піддають критиці дане визначення з багатьох причин. Зокрема А.С. Васильєв вважає, що стаття 9 КУпАП зрівняла поняття "адміністративне правопорушення" і "адміністративний проступок", хоча термін "правопорушення" є родовим поняттям для всіх можливих видів деліктів. В.С. Стефанюк висловив думку про те, що адміністративним правопорушенням слід вважати будь-яке порушення норм адміністративного права, тоді як адміністративним проступком – протиправне діяння, за яке законодавством передбачено накладення адміністративних стягнень [5]. На нашу думку це окреме невирішене питання, що потребує додаткового дослідження.

Необхідно зазначити, що одним з перших дослідників адміністративного права, який звернувся до характеристики адміністративного проступку був професор І.П. Голосніченко. У своїй монографії "Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права" він зосередив увагу на визначенні місця адміністративного проступку серед інших видів протиправної поведінки, розпочав дискусію щодо співвідношення суспільної небезпеки та шкідливості в ознаках адміністративного делікту, здійснив аналіз фактору небезпечності суб'єкта правопорушення як одного з критеріїв розмежування адміністративних проступків і злочинів. Поняття "шкідливість", на думку вченого, виступає в ролі родового щодо поняття "небезпечність". Проступки мають різний ступінь шкідливості, який може підвищуватись і сягати нової якості – суспільної небезпечності [6].

Ми вважаємо за необхідне опиратися на визначення, яке надає законодавець у ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), де цей термін ототожнюється з адміністративним правопорушенням: "визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність" [4].

Розглядаючи категорію "господарювання", хочемо зазначити, що досить часто воно трактується за галузевою приналежністю. Наприклад, в економіці поняття господарювання досить широке. Це не лише виробництво продуктів (товарів), а й будь-яка діяльність в економічному, соціальному, правовому, екологічному, територіальному тощо просторі, що обумовлена взаємовідносинами між споживачами та продавцем [7].

У довідковій літературі поняття "господарювання" ототожнюється з поняттям "господарувати": "1. Займатися господарством; вести господар-

ство. Займатися господарською діяльністю, керувати яким-небудь господарством; 2. Вести хатнє господарство, виконувати різні домашні роботи. Старанно і діяльно наводити порядок де-небудь, порядкувати; 3. Робити що-небудь за власним розсудом, безцеремонно розпоряджатись у чиемусь господарстві" [1].

Відповідно у науковій літературі (праці О.М. Бандурки, В.Т. Білоус, Т.М. Кравцової, Н.Р. Нижник та інші) [8; 9; 10; 11], чинному законодавстві (Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", "Про зовнішньоекономічну діяльність" Пленум Верховного Суду України постановою від 25.04.2003 № 3 тощо) [12; 13; 14; 15; 16; 17] надається визначення тільки "господарській діяльності" та не має чіткого відокремлення термінів "господарювання" від "господарської діяльності".

Провівши аналіз нормативно-правових актів чинного законодавства України, наукової та довідкової літератури вважаємо, що законодавець та науковці не надають визначення терміну "господарювання", що у свою чергу створює прогалину у термінології.

Ми вважаємо, що поняття "господарювання" та "господарська діяльність" необхідно розмежовувати. Поняття "господарська діяльність" має декілька визначень, зокрема у довідковій літературі [1; 2], науковій періодиці [11, С. 275; 13], законодавстві інших країн та чинному законодавстві [12; 13; 15; 16; 17; 18]. Грунтуючись на цих визначеннях пропонуємо під господарською діяльністю розуміти суспільно-корисну діяльність фізичних та юридичних осіб, що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та спрямована на отримання прибутку або без такої.

У той же час ми вважаємо, що більш ширшим є термін "господарювання". По-перше, поняття "господарювання" крім діяльності у сфері господарювання включає в себе право власності тобто володіння, користування та розпорядження яким-небудь майном. По-друге, господарювання включає в себе взаємодію всіх суб'єктів господарської діяльності на мікро- та макроекономічному рівні.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що господарювання – це система відносин діяльності та взаємодії мікроекономічних та макроекономічних господарських суб'єктів щодо оптимізації співвідношення попиту та пропозиції.

Таким чином, проступок у сфері господарювання – це протиправне, винне, суспільно-шкідливе діяння мікроекономічних та макроекономічних господарських суб'єктів яке посягає на приватні та публічні економічні інтереси та за яку законом передбачено адміністративну відповідальність

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Голов. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи : В.Т. Бусел, М.Д. Василюга-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко]. – К.: Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.

2. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Либідь, 2004. – С. 62

3. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка : 72500 слов и 7500 фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М.: "Азъ" Ltd., 1992. – 956 с.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (із змінами та доповненнями).

5. Стефанюк В.С. Правова обумовленість запровадження адміністративної юстиції в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К., – 2000. – С. 13.

6. Голосніченко І.П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права. – Вища школа, 1991. – С. 3-5.

7. Климко Г.Н., Нестеренко В.П., Канищенко Л.О., Чухно А.А. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. – К.: Вища школа – Знання: – 1997. – С. 455-462

8. Білоус В.Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07 / Білоус Віктор Тарасович. – Ірпінь, 2004. – 444 с.

9. Кравцова Т.М. Адміністративно-праві засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07 / Кравцова Тетяна Миколаївна – Х., 2004. – 456 с.

10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Кантон, А.С.К., 2001. – 1104 с.

11. Френч, М. Лик Софии [Текст] / М. Френч // Вопросы философии. – 2002. – № 1. – С. 117-140.

12. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22 – Ст. 144.

13. Право. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://advokat-ua.com.ua/uploaded/files/laws/kodeksy/pk-u.pdf> – Заголовок з екрану.

14. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 9. – Ст. 79.

15. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII // Відомості Верховної Ради України 1991. – № 29. – ст. 377.

16. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА 25.04.2003 № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.poraduypravni.com.ua/verhovniy_sud_-_postanova_vid_25042003_no_3-676.html – Заголовок з екрану.

17. Державний класифікатор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.leschishin.org/nor007.php> – Заголовок з екрану.

18. Кодекс Республіки Беларусь от 15.12.1998 N 219-3 "Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь".

УДК 349.412 3:334.732:631.115

Р.О. Машуков

ВИТОКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ ЗА УЧАСТЮ САДІВНИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА

У статті розкриваються витоки наукових досліджень відносин власності за участю садівницького товариства та його членів. Аналізуються розробки, які були присвячені садівницькому товариству в аспекті відносин власності за часів виникнення інституту садівництва та проводяться паралелі їх результатів відносно стану сучасних робіт та стану чинного законодавства у цій галузі.

Ключові слова: садівницьке товариство та його члени, інститут садівництва.

В статье раскрываются истоки научных исследований отношений собственности при участии садоводческого товарищества и его участников. Анализируются разработки, проведенные во времена зарождения института садоводства, посвященные садоводческому товариществу в аспекте отношений собственности. Проводятся параллели их результатов применительно к современным работам и законодательству в этой сфере.

Ключевые слова: общество садовника и его члены, институт садоводства.

The author of the article describes the origins of researches of ownership relations involving horticultural society and its members. The developments related to horticultural society in terms of ownership relations at the time of creation of the institution of horticulture are analyzed and parallels of their results with regard to the state of contemporary works and current legislation in this field are drawn.

Key words: society of gardener and his cocks, gardening institute.

Потреба в дослідженні теоретичних розробок, що були присвячені відносинам власності за участю садівницького товариства і його членів, викликана суттєвими змінами, що відбулись у цій сфері протягом останніх двадцяти років. Цей період визначається тому, що садівництво як соціальний інститут був достатньо розвинений за радянських і пострадянських часів. Сьогодні ж населення майже втратило інтерес до садівництва. Це пояснюється декількома причинами. По-перше, незважаючи на кризи, рівень життя більшої кількості населення виріс у порівнянні з 1990-ми роками, а отже, економічне значення садівницького товариства у вирішенні продовольчої проблеми та виробленні сільськогосподарської продукції зменшилось. По-друге, відбулися суттєві зміни в інфраструктурі забезпечення проведення дозвілля. З цього приводу слід зазначити, що сучасна молодь здебільшого віддає перевагу відпочинку біля водних об'єктів, ніж на землі.